

به اسیر کن مدارا

حقوق اسرای جنگی در حقوق بین‌الملل بیش از حد مظلوم مانده است

یکی از تبعات جنگ اسارت است و یا اینکه کنوانسیون سوم ژنو درباره حمایت از اسرای جنگی است، اما حقوق اسرا یکی از مظلوم‌ترین بخش‌های حقوق بین‌الملل است؛ اتفاقی که همین حالا فلسطینی‌های مبارز زیادی را گرفتار کرده است. در جنگ دولت سوریه با توریست‌ها هم عده‌ای از مستشاران ایرانی اسیر شدند که با تلاش‌های انجام‌شده از اسارت رهاایی یافتند. موضوع حقوق اسرای جنگی در گفت‌وگوی «جوان» با حامد رسولخانی، حقوق‌دان بررسی شده است.

■ ■ ■

حقوق اسرا نخستین بار چگونه به رسمیت شناخته شد؟

در طول تاریخ، جنگ‌ها و محاصرات بسیاری صورت پذیرفته که در نتیجه این جنگ‌ها و در دل این محاصرات پیامدهایی به دست آمده که از جمله این پیامدها می‌توان به حقوق و تکالیف اسرای جنگی اشاره کرد. پس از پایان جنگ جهانی دوم به سال ۱۹۴۵ و بعد از چهار سال در سال ۱۹۴۹ در ژنو سوئیس کنوانسیون‌های چهارگانه به همراه پروتکل‌های الحاقی در جهت حمایت از حقوق افراد در زمان جنگ به تصویب اکثریت دولت‌ها رسید.

کنوانسیون ژنو مفهوم اسیر جنگی را چگونه شرح و افراد را چگونه در دایره شمول اسرا قرار داده است؟

نخست‌اعضای نیروهای مسلح یکی از متخاصمین، چرک‌ها و دسته‌های داوطلب که جزو نیروهای مذکور باشند.

دوم چرک‌ها و اعضای سایر دسته‌های داوطلب نهضت‌های مقاومت متعلق به یک دولت متخاصم که در داخل یا خارج خاک خود مشغول عملیات باشند.

سوم اعضای نیروهای مسلح که خود را وابسته به دولت یا مقامی معرفی می‌کنند که از طرف دولت دستگیر شوند به رسمیت شناخته شده باشند.

یادداشت

حسین عزیزی*

چهارم کسانی که همراه نیروهای مسلح هستند بدون اینکه مستقیماً جزو آن باشند از جمله خبرنگاران جنگی و کارکنان هواپیماها و… پنجم کارکنان نیروهای مجریه بازرگانی از جمله بازرگانان و تاجر ششم اهالی اراضی اشغال‌نشده که موقع نزدیک شدن دشمن برای مقابله با آنان و بدون نظم نظامی دست به اسلحه بزنند.

درنهایت اشخاصی که به نیروهای مسلح کشور اشغال شده تعلق دارند یا عضو آن بوده‌اند در صورتی که کشور اشغال‌کننده به همین علت هم بازداشت آنها را لازم بداند.

در مجموع کنوانسیون‌های ژنو اعلام کرده‌اند اسرای جنگی از حقوق بشر دوستانه برخوردار هستند و باید در هر مکان و زمانی از شکنجه، تنبیه بدنی، قتل، قطع عضو، تجاوز به عنف، گروگانگیری، تنبیه دسته‌جمعی، اعدام بدون محاکمه و از هر گونه رفتارهای ظالمانه و توهین‌آمیز به دور باشند.

کنوانسیون‌های چهارگانه ژنو در خصوص نقش کمیته بین‌المللی صلیب سرخ چه نظری دارند؟

در قانون و شریعت اسلام، کشتن اسیر به هیچ وجه جایز نیست و آیه ۴ سوره محمد (ص) هم تأکید دارد بعد از غلبه بر دشمنین و اسیر گرفتن، کشتن اسیر جایز نیست، زیرا «مَنْ و فداء» یعنی آزاد کنید یا فدیسه بگیرد یا ذکر کرده و اما قتل را ذکر نکرده است. در واقع اگر کشتن اسیر جایز بود یا بد بینا می‌شد

حقوق

سرویس اجتماعی ۰۹۸۴۹۸۴۰

باید به نیروهای اسیر شده در جنگ غذا و لباس رایگان به اندازه کافی بدهند و برای آنها محل سکونتی همچون محل سکونت نیروهای خودی تهیه و امکانات پزشکی تا حدی که سلامت آنها را تضمین کند در اختیار آنها گذارده شود.

اسرای جنگی به استثنای درجه‌داران را می‌توان به کار گرفت و باید به آنها دستمزد نیز پرداخت شود و شرایط کار آنها باید با شرایط ملت نیروی بازداشت‌کننده یکسان باشد.

اسرا باید فعالیت‌های نظامی خطرناک که سلامتی آنها را به خطر بیندازد یا آنها را تحقیر، انجام ندهند.

اسرا باید بتوانند اسیر شدن خود را به آشنایان و نزدیکان و شعبه مرکزی کمیته بین‌المللی صلیب سرخ اطلاع دهند و از آن پس باید بتوانند به‌طور منظم با آشنایان خود مکاتبه داشته باشند و اقدام کمکی دریافت و با روحانیون دین خود ملاقات کنند.

اسیرانی که مجروحیت یا بیماری شدید دارند از ندادن چه حقوقی برخوردارند؟

اسرا مجازند یک سخنگو یا نماینده داشته باشند و این فرد بزرگدی می‌تواند با مقامات نیروی بازداشت‌کننده و سازمان‌های بشردوستانه مذاکره کند.

اسرا حق شکایت دارند و درخواست خود را به نماینده نیروهای حمایت‌کننده مثل کمیته بین‌المللی صلیب سرخ که از اردوگاه آنها بازدید می‌کنند ارجاع می‌دهند یا به‌طور مستقیم یا بواسطه نمایندگان با آنان به گفت‌وگو و مذاکره می‌پردازند.

اسرای به شدت بیمار می‌توانند با گواهی پزشک به کشور خود اعزام شوند و پس از آن دیگر نمی‌توانند در جنگ شرکت کنند.

متن کمیسیون فوق‌الذکر باید در تمام اردوگاه‌ها نصب شود تا اسرا از حقوق و تکالیف خود مطلع گردند. در خاتمه جنگ باید آزاد و بی‌درنگ به کشورشان بازگردند.

حقوق اسرای جنگی از دیدگاه اسلام چیست؟

همه افراد دستگیر شده که قدرت جنگیدن داشته و از نیروهای جبهه مخالف باشند، اسیر محسوب می‌شوند.

بنابراین همه حقوق و توصیه‌های مطرح‌شده در فقه اسلامی در مورد آنها لازم‌الاجراست.

قانون اسلام درباره اسیران جنگی کاملاً منطقی و انسانی است. متن کشتن اسیر جنگی در اسلام بسیار مورد توجه قرار گرفته است.

در قانون و شریعت اسلام، کشتن اسیر به هیچ وجه جایز نیست و آیه ۴ سوره محمد (ص) هم تأکید دارد بعد از غلبه بر دشمن و اسیر گرفتن، کشتن اسیر جایز نیست، زیرا «مَنْ و فداء» یعنی آزاد کنید یا فدیسه بگیرید. یادکر کرده و اما قتل را ذکر نکرده است. در واقع اگر کشتن اسیر جایز بود باید بیان می‌شد.

اسلام پیرامون اسرای جنگی، اخلاق و جنبه‌های انسانی را نادیده نگرفته است. اسیری که تا چند وقت پیش دشمن سرسخت مسلمان بوده و روی آنان شمشیر می‌کشیده، اکنون بیچاره و بی‌پناه شده، ولی به هر حال انسان است و بعد از آن همه رنج و مصیبت که تحمل کرده، هنوز قابل

ترحم است. چنانکه در آیه ۸ سوره انسان اطعام و غذا دادن به اسیر نیز مورد تأکید واقع شده است.

تحمل نکردن فشار بر اسیر و تهیه کردن وسیله نقلیه لازم برای انتقال وی و پشت‌جبهه هم از دیگر حقوق اسیر جنگی در اسلام است. یعنی در صورتی که مَرَمی برای انتقال او در دسترس نبوده و اسیر نیز از راه رفتن عاجز است، باید او را آزاد کرد، زیرا حکم امام در مورد وی معلوم نیست و ممکن است منع به آزادی وی داده شود.

بی توجهی به قانون مجلس در سازمان انرژی اتمی

یُعد سیاسی و هم بعد حقوقی دارد. اینکه آمریکا رسماً به اشتباه خود در رابطه با برجام و قطعنامه ۲۲۳۱ اقرار و آن را مکتوب و ارائه کند و به نوعی توبه از اقدامات گذشته نماید ارزش سیاسی و حقوقی خود را دارد. اگر امریکایی‌ها اقدامات نمادین انجام می‌دهند حداکثر می‌توانند انتظار اقدامات نمادین داشته باشند، وقتی می‌گویم عمل در مقابل در دهه ۸۰ و در مذاکرات آقای روحانی آن‌را به بازگشت به تعهدات است. عمل آنها لغو تحریم است و عمل ما با گشت به تعهدات است. ۲- در اختیار قراردادن اسامی اشخاص حقیقی و حقوقی که در زمینه هسته‌ای فعالیت می‌کنند، مشخص کردن مکان‌ها و سایت‌هایی که در آن فعالیت هسته‌ای انجام می‌شود،

نگاه

لگدمالی حقوق رسانه‌ها در امریکا

تمام وسایل ممکن و بدون ملاحظات مرزی آزاد باشد.» از سوسی دیگر در ماده ۱۳ کنوانسیون امریکایی حقوق بشر و ماده ۹ منشور آفریقایی حقوق بشر و ملت‌ها هم بر مجازات نهادها و دولت‌هایی که دست به محدود کردن رسانه‌ها می‌زند، تأکید شده است. همچنین بر اساس بندهای دوم و سوم ماده ۱۹ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی مصوب ۱۹۶۶ هر کس حق آزادی بیان دارد، این حق شامل آزادی تخصص، تحصیل و اشاعه اطلاعات و افکار از هر قبیل بدون توجه به سرحدات خواه شفاهاً یا به‌صورت نوشته یا چاپ یا به‌صورت هنری یا به هر وسیله دیگر به انتخاب خود است.

متأسفانه شاهدیم که روش‌هایی مانند دیپلماسی در حوزه رسانه که می‌تواند بخشی از این مشکلات را حل کند نیز هیچ جایی در مدیریت دیپلماسی ما نداشته است؛ تجربه مثبتی که برخی کشورها توانسته‌اند با استفاده از آن تعداد قابل توجهی از شروط پروتکل‌هایشان را به رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی اینستاگرام، توییتر و… بقبولانند. این روش نمونه‌ای از یک دیپلماسی فست‌ال که جای خالی آن در کشور احساس می‌شود. یکی دیگر از اصلی‌ترین زیرساخت‌هایی که می‌تواند بخش زیادی از مشکلات رسانه‌ای را حل کند، راه‌اندازی شبکه ملی اطلاعات است که چند سالی به فرمان مقام معظم رهبری کلید خورد، اما حرکت آن بسیار کند و کم‌فروغ است.

امید آن است که اینگونه راهزنی‌های رسانه‌ای دشمنان سبب خیر شود تا مسئولان توجه بیشتری به آماده‌سازی زیرساخت‌های بومی مورد نیاز نمایند.

♦ دانشجوی حقوق و معارف دانشگاه امام صادق(ع)

دانسته‌های حقوقی

جرم قابل گذشت چه نوع جرمی است؟

گونه‌ای باشد که قصد گذشت کردن در کلام او مشهود باشد. در توضیح بیشتر این مورد می‌توان مثال آورد. به عنوان مثال شخص شاکي که قصد گذشت از جرم مجرم را دارد باید از عباراتی نظیر اینکه من دیگر شکایتی ندارم، من بخشیدم و… استفاده کند.

شخصی که قصد بخشش دارد باید به این نکته توجه داشته‌باشد که بخشش مشروط قابل قبول نیست. برخی افراد با این تصور که در ازای بخشش از شخص مجرم چیزی تقاضا کنند او را می‌بخشند. در توضیح بیشتر این مورد می‌توان یک مثال آورد. به عنوان مثال شخص مدعی می‌شود در ازای دریافت مبلغی پول رضایت می‌دهد، بهتر است بدانید که جرائم قابل گذشت بخشش مشروط ندارند.

گذشت می‌تواند شفاهی، کتبی یا رسمی و غیر رسمی باشد. گذشت شفاهی می‌تواند نوشته و به دادگاه مربوطه ارائه شود. گذشت کتبی رسمی هم باید در دفتر ثبت اسناد رسمی یا در کلانتری ثبت شود.

■ نحوه گذشت کردن شاکي

در خصوص گذشت شاکي از مجرمی که جرم آن قابل بخشش محسوب می‌شود، لازم به توضیح است که قاضی و دادگاه برای بخشش در چنین پرونده‌هایی مهلت خاصی را تعیین نمی‌کنند. شاکي خصوصی در هر یک از مراحل رسیدگی به پرونده که تمایل داشته باشد می‌تواند اعلام گذشت کند.

لازم به توضیح است در جرائم قابل گذشت امکان بخشش حتی پس از اعلام حکم نهایی نیز وجود دارد. اگر شاکي طی مراحل رسیدگی به پرونده رضایت دهد، پرونده در همان مرحله متوقف بسته می‌شود. اگر هم اعلام کرد، حکم صادره اجرا نمی‌شود. شاکي می‌تواند رضایتنامه رسمی یا غیر رسمی خود را به دادگاه ارائه کند. قاضی پس از دریافت رضایت باید ابتدا صحت و اعتبار آن را بررسی کند. اگر نامه ارائه شده به دادگاه غیر رسمی باشد بررسی آن در خصوص اطمینان از اعتبار اهمیت بیشتری پیدا می‌کند.تأگفته‌نماید اگر در جرم انجام حکم چندین شاکي باشند برای شروع و آغاز به کار، شکایت یکی از شاکیان کافی است ولی برای رضایت همه شاکیان باید رضایت دهند.

■ **احمدضار حماتیان***

چندی قبل وزارت دادگستری ایالات متحده امریکا در اقدامی نُه چندان دور از انتظار، دامنه اینترنتی ۳۳ وبسایت مورد استفاده اتحادیه رادیو و تلویزیون‌های اسلامی و سه وبسایت متعلق به کتائب حزب‌الله را توقیف کرد، وبسایت پرس تی وی، تلویزیون‌العالم و شبکه تلویزیونی المسیره هم در این راستا مسدود شدند.

پیش از این نیز شاهد بسته‌شدن گسترده صفحات و کانال‌های مرتبط با جبهه مقاومت و انقلاب اسلامی در شبکه‌های اجتماعی مختلف، علی‌الخصوص اینستاگرام بوده‌ایم.

این اقدام امریکا نشان‌دهنده عمق نفوذ و اثرگذاری این رسانه‌ها در بیان حقایق و به چالش کشیدن روایت‌های به‌ظاهر مسلط امریکا در جهان است.

امریکا و برخی دیگر از کشورها تاکنون اغلب به صورت غیرمستقیم و به‌بهانه‌های مالی یا مبارزه با تروریسم اقدام به محدود کردن بسیاری از رسانه‌های محور مقاومت کرده‌بودند، اما این بار به صورت مستقیم دست به یک انتحار زده‌اند و همه آنچه در این سال‌ها با عنوان آزادی بیان و حقوق مطبوعات و رسانه‌ها ادعا کرده بودند آشکارا زیر سؤال بردند.

این اقدام اگر چه استیصال امریکا را مقابل قدرت رسانه‌های اسلامی و محور مقاومت نشان می‌دهد، اما دست برتر آنها را در عرصه کنترل و مدیریت زیرساخت‌های مربوط به رسانه و فضای مجازی به رخ می‌کشد.

حال آنکه بنا به ماده ۱۹ اعلامیه جهانی حقوق بشر ۱۹۴۸: «هر کس حق آزادی عقیده و بیان دارد و حق مزبور شامل آن است که از داشتن عقاید خود بیام و اضطرایی نداشته باشد و در کسب اطلاعات و افکار و در اخذ و انتشار آن با